

แนวทางการสร้างสันติภาพของ เนลสัน แมนเดลา ตามหลักพุทธสันติวิธี

The Way for Peace Building of Nelson Mandela According to Buddhist Peaceful Means

ณรงฤทธิ์ อารยะชัยกุล

Narongrit Arayachaikul

สาขาวิชาสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Doi: 10.14456/jmcpupeace.2016.40

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างสันติภาพตามหลักพุทธสันติวิธี 2) เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างสันติภาพของ เนลสัน แมนเดลา และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างสันติภาพของเนลสัน แมนเดลา ตามหลักพุทธสันติวิธี

ผลการวิจัยพบว่า สังคหวัตถุ 4 เป็นเครื่องมือสำคัญในฐานะพุทธสันติวิธีที่สามารถยกระดับคุณค่าทางจิตใจของผู้คน ทำให้ชุมชน สังคม ประเทศชาติ และโลกเกิดความสงบสุข มีแต่ความสันติสุข โดยมีวิธีการที่ทรงคุณค่า คือ ทาน : การแบ่งปัน การเสียสละ และการให้อภัย ปิยวาจา : การกล่าววาจาที่เป็นจริง ด้วยน้ำใจ ด้วยเหตุและผล อตถจริยา : การแสดงออกซึ่งการกระทำที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น และ สมานัตตตา : การปฏิบัติตนด้วยความเสมอต้นเสมอปลาย

แนวทางการสร้างสันติภาพของ เนลสัน แมนเดลา มี 4 แนวทางสำคัญหลัก คือ การวางตนเหมาะสมในหลากหลายสถานการณ์ด้วยความกล้าหาญ ยึดมั่นในหลักการ เชื้อเชิญในการสื่อสาร รับผิดชอบต่อผู้นำและผู้ตาม มีปณิธานอุทิศตนเพื่อส่วนรวมอย่างแรงกล้า ไม่ย่อท้อเพื่อประโยชน์สุขส่วนรวม เมื่อนำมาเปรียบกับสังคหวัตถุ 4 ซึ่งจัดเป็นพุทธสันติวิธีดังที่ได้ศึกษาแล้วนั้น พบว่า แนวทางการสร้างสันติภาพของ เนลสัน แมนเดลา มีวิธีการที่สอดคล้องกัน คือ ทาน : เนลสัน เสียสละตนเองด้วยการฝึกตนเองตลอดเวลาทั้งในคุก และเมื่อออกจากคุกจนได้รับ

เลือกตั้งเป็นประธานาธิบดีด้วยการแสดงความสามารถ ให้อภัย ยืนหยัดต่อสู้เพื่อประชาชนที่ต้องการศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน ปิยวาจา : เนลสัน ได้ใช้การเจรจาต่อรองกับคู่เจรจาด้วยความเข้าใจก่อให้เกิดความยุติธรรม ไม่มีการได้เปรียบหรือเสียเปรียบ ซึ่งทำให้ทั้งเขาและประธานาธิบดี เฟอร์เดอริก วิลเลียม เดอ แกลร์ก ได้รับรางวัลโนเบลสาขาสันติภาพในปี พ.ศ. 2536 อตถจริยา : เนลสัน แสดงออกถึงการทำให้การเลือกตั้งของพลเมืองทุกคนมีเสียงเท่ากัน เมื่อมีการเลือกตั้งเขาจึงชนะการเลือกตั้ง และได้เปลี่ยนแปลงกฎหมายเกี่ยวกับการเหยียดผิวและชนกลุ่ม-เผ่าต่างๆ ให้มีความเท่าเทียมกัน และได้รับการยกย่องสำหรับการอุทิศตนเพื่อประสานไมตรีทั้งในระดับชาติและนานาชาติ และ สมานัตตตา : แม้เนลสันจะลงจากตำแหน่งประธานาธิบดีแล้ว ก็ยังคงอุทิศตนเพื่องานด้านสังคมสงเคราะห์ สาธารณสุข และสิทธิมนุษยชนขององค์กรมากมาย และเสียชีวิตเมื่อ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2556

คำสำคัญ : แนวทางการสร้างสันติภาพ เนลสัน แมนเดลา และ พุทธสันติวิธี

Abstract

This article is of 3 objectives : 1) to study the way of peace building according to Buddhist peaceful means 2) to study Nelson Mandela's way of peace building, and 3) to study Nelson Mandela's way of peace building according to Buddhist peaceful means.

From the research, it is found that Sanghavatthu 4 is the important tool as Buddhist peaceful means which is able to uplift people's mental value leading to peace in communities, societies, nations and the world; it has valuable means of Dana : Giving, sacrificing and forgiving, Piyavācā : Speaking with truth, generosity, and reasons, Atthacariyā : Conduct rendering usefulness to both own-self and others, and Samānattatā : Behaving properly with equal treatment at all times.

Nelson Mandela's way of peace building comprises of 4 principles : properly self- acting in various situations with braveness, holding tightly in principles, having calmness in communicating by knowing both roles of leader and follower, and having strong determination to devote for others without impatience for the benefits of others.

When compared to Sangahavatthu 4 which is the studied Buddhist peaceful means, it is found that Nelson Mandela's way of peace building is harmonized according to : Dana : Nelson sacrificed himself by all-time-self-practice both in jail and out until being elected the president by showing braveness, forgiveness and patient fighting for people who needed equal right; Piyavācā : Nelson understandingly negotiated justice with the other party without neither advantage nor disadvantage which caused both himself and President Frederic De Clemont to receive Nobel Peace Prize in 1993; Atthacariyā : Nelson expressed himself leading to the election among population with equal right to vote that made him won the election and changed the law related to racial and tribal discrimination to equality, and was praised as a devotee for harmonizing relations and friendship, both in national and international levels; and Samānattatā : despite out of the position of President, Nelson still devoted himself for social work, public health and human rights of many organizations, and died on the 5th of December, 2013.

Key Words : The way for peace building, Nelson Mandela and Buddhist peaceful means

บทนำ

ในอดีตสถานการณ์การเรียกร้องสิทธิเสรีภาพที่รุนแรงและทั่วโลกให้ความสนใจ คือการเรียกร้องสิทธิของคนผิวดำในประเทศแอฟริกาใต้ อันเกิดจากปัญหาการเหยียดสีผิวระหว่างคนผิวขาวและคนผิวดำ ซึ่งคนผิวดำถูกกีดกันออกจากสถานะความเป็นพลเมือง การแบ่งแยกของรัฐบาลรวมไปถึงการกำหนดการศึกษา การรักษาพยาบาล บริการสาธารณะต่างๆ โดยที่คนผิวดำจะได้รับบริการที่ด้อยกว่าคนผิวขาว การแบ่งแยกสีผิวนี้นำให้เกิดความขัดแย้งภายในประเทศอย่างรุนแรง ทั้งนี้มาจากรากฐานทางความคิดที่มนุษย์สำคัญตัวเองอยู่เสมอว่าตนเป็นสิ่งมีชีวิตที่ประเสริฐที่สุด มีความสามารถอันสูงส่งกว่าบรรดาสิ่งมีชีวิตอื่นๆ มนุษย์ขีดเส้นแบ่งตัวเองกับสิ่งรอบตัวโดยอ้างเกณฑ์ความเหนือกว่าในฐานะสิ่งมีชีวิตผู้ประเสริฐ อยู่เหนือกว่าสัตว์ทั้งปวง และยังทำให้มนุษย์บางกลุ่มมีความหยิ่งผยองยกตัวเองเหนือกว่ามนุษย์กลุ่มอื่นๆ พร้อมกับขีดเส้นแบ่งโดยใช้เหตุผลตื้นๆ เพียงเพราะว่า เขามีสีผิวที่แตกต่าง (P.KLA : ออนไลน์)

ท่ามกลางสถานการณ์ความรุนแรงในแอฟริกาใต้ จากการออกมาต่อต้านรัฐบาลของประชาชนคนผิวดำ ทำให้แอฟริกาใต้เกิดผู้นำกระบวนการในการต่อต้านการเหยียดสีผิวนี้เป็นจำนวนมาก จนทำให้ฝ่ายปกครองหรือฝ่ายรัฐบาลตอบโต้กลับด้วยการใช้อาวุธและความรุนแรง แต่ในขณะนั้น “เนลสัน แมนเดลา” เป็นผู้นำคนสำคัญในการออกมาต่อสู้และเคลื่อนไหวอย่างสันติวิธี “เนลสัน แมนเดลา” เริ่มรณรงค์ต่อต้านรัฐบาล คือการต่อต้านโดยวิธีไม่ใช้ความรุนแรง ซึ่งมีเป็นแนวความคิดการเคลื่อนไหวอย่างสันติวิธี แต่รัฐบาลกลับใช้นโยบายตอบโต้ที่ทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น จนเป็นเหตุให้ “เนลสัน แมนเดลา” เปลี่ยนแนวคิดและวิธีการตอบโต้โดยใช้มาตรการความรุนแรง ทำให้ เนลสัน กลายเป็นผู้นำกองกำลังติดอาวุธของ พรรคสมัชชาแห่งชาติแอฟริกา และได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่อต้านใต้ดินติดโดยใช้อาวุธ (วิศร่า ภาณุวัฒน์โซ, 2557 : 155-159) และความรุนแรงนี้ทำให้เนลสัน ถูกจับกุมตัวและถูกตัดสินจำคุกเป็นระยะเวลา 27 ปี ก่อนที่เขาจะถูกปล่อยตัวจากนานาชาติดกดขี่ โดยเฟรเดอริก วิลเลิม เดอ แกลร์ก เป็นผู้ประกาศปล่อยตัวเนลสัน ให้เปิดอิสระภาพ และทำการเจรจากันจนได้ข้อยุติ ทำให้เกิดการเลือกตั้งและได้ประธานาธิบดีชื่อ เนลสัน แมนเดลา เขาทำให้ประเทศชาติสงบสุข จากการที่เขาให้อภัย นิรโทษกรรม ไม่คิดล้างแค้น (วิศร่า ภาณุวัฒน์โซ, 2557 : 57) และประสานความรักสามัคคีของคนในชาติด้วยกีฬา รักบี้ เนลสัน แมนเดลา ได้เสียสละอุทิศตนเองคนแอฟริกาใต้อย่างแท้จริง จนทำให้ได้เข้ารับรางวัลโนเบล สาขาสันติภาพเมื่อปี ค.ศ. 1993 (The Nobel Peace Prize 1993 : ออนไลน์)

เมื่อผู้วิจัยได้ศึกษา การปรับเปลี่ยนมุมมองความคิดและท่าทีของ “เนลสัน แมนเดลา” นับว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อคนผิวดำทั้งประเทศหรือทั่วโลก และนำไปการสร้างกระแสการใช้สันติวิธีในการแก้ปัญหาและการเข้าถึงสันติภาพ ด้วยการสัมผัสหรือเข้าถึงสันติภาพภายในตนเองก่อน ก่อนที่จะเรียกร้องสันติภาพภายนอกให้ปรากฏซึ่งจะสามารถสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นได้ในสังคมอย่างแท้จริง ซึ่งมีความสอดคล้องกับหลักการสร้างสันติภาพตามแนวทางพุทธสันติวิธี โดยเฉพาะตามหลัก สังคหวัตถุ 4 จึงนับได้ว่าเป็นบุคคลที่มีอัตชีวประวัติที่น่าศึกษายิ่ง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างสันติภาพตามหลักพุทธสันติวิธี
2. เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างสันติภาพของ “เนลสัน แมนเดลา”
3. เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างสันติภาพของ “เนลสัน แมนเดลา” ตามหลักพุทธสันติวิธี

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์แนวทางการสร้างสันติภาพของเนลสัน แมนเดลา ตามหลักพุทธสันติวิธี” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบวิธีการเชิงพรรณนา (Descriptive) ซึ่งผู้วิจัยเริ่มศึกษาจากการค้นคว้าคัมภีร์พระไตรปิฎก (ฉบับภาษาไทย) ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร.) ถึงแนวคิด หลักการ รูปแบบ ประโยชน์ และคุณค่า เกี่ยวกับการสร้างสันติภาพตามหลักพุทธสันติวิธี คือ สังคหวัตถุ รวมถึงเอกสาร ตำราวิชาการ วิทยานิพนธ์ ที่เกี่ยวข้อง ต่อจากนั้นได้ดำเนินการศึกษาประวัติชีวิต ผลงาน แนวคิด หลักการ รูปแบบ ประโยชน์และคุณค่า เกี่ยวกับการสร้างสันติภาพของ “เนลสัน แมนเดลา” จากเอกสาร ตำราวิชาการ วิทยานิพนธ์ นักวิชาการทั่วไป หลังจากนั้นจะได้นำ ผลการศึกษาทางการสร้างสันติภาพของ “เนลสัน แมนเดลา” ตามหลักพุทธสันติวิธีคือ สังคหวัตถุ 4 โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาจากการค้นคว้าคัมภีร์พระไตรปิฎก (ฉบับภาษาไทย) ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงแนวคิด หลักการ ประโยชน์และคุณค่า เกี่ยวกับการสร้างสันติภาพตามหลักพุทธสันติวิธี คือ สังคหวัตถุ 4 รวมถึงเอกสาร ตำราวิชาการ วิทยานิพนธ์ ที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยดำเนินการศึกษา รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประวัติชีวิต ผลงาน แนวคิด หลักการ รูปแบบ ประโยชน์และคุณค่า เกี่ยวกับการสร้างสันติภาพของ “เนลสัน แมนเดลา” จากเอกสาร ตำราวิชาการ วิทยานิพนธ์ และนักวิชาการทั่วไป

ขั้นตอนที่ 3 ผู้วิจัยทำการศึกษาข้อมูลที่เกิดจากการรวบรวมเอกสาร เพื่อศึกษา วิเคราะห์แนวทางการสร้างสันติภาพของ “เนลสัน แมนเดลา” ตามหลักพุทธสันติวิธี

ขั้นตอนที่ 4 ผู้วิจัยจะสรุปแนวทางการสร้างสันติภาพของ “เนลสัน แมนเดลา” ตามหลักพุทธสันติวิธี คือ สังคหวัตถุ 4

ผลการวิจัย

แนวทางการสร้างสันติภาพตามหลักพุทธสันติวิธีด้วย “สังคหวัตถุ 4”

สังคหวัตถุ 4 เป็นธรรมที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ให้อยู่ร่วมกันด้วยความรัก และความปรารถนาดีต่อกัน (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 21 ข้อ 32 ข้อ 256; พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ. ปยุตฺโต, 2551 : 143) เป็นธรรมที่เป็นไปในแนวทางสันติวิธี ได้แก่

1) ทาน หมายถึง การแบ่งปัน การเสียสละ ซึ่งมีใช้อาหารและสิ่งของส่วนของตนเอง เพียงอย่างเดียว แต่ยังมุ่งไปถึงการให้ทานทางจิตใจ หมายถึงการไม่โกรธแค้น การให้อภัยกัน การไม่จองเวรซึ่งกันและกัน จัดเป็นการให้ที่ทรงคุณค่า คือ เป็นการให้ทานด้วยใจ มีได้หวังสิ่งตอบแทนใดๆ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงสันติภาพในการไม่แบ่งแยกหรือแข่งขันเพื่อเอาชนะกัน จัดเป็นการให้ที่เมื่อยังให้ ก็ยังได้รับ นั่นคือความเปี่ยมสุขทางจิตใจซึ่งมีคุณค่ายิ่งกว่าทรัพย์สินเงินทอง

2) ปิยวาจา หมายถึง การพูดจาชอบ การเจรจาชอบ หมายความว่าเป็นการใช้ภาษาพูดที่ไพเราะอ่อนหวาน ไม่แสดงความดูถูกเหยียดหยาม หรือพูดแสดงการแบ่งชนชั้น อีกทั้งเป็นการพูดด้วยวาจาที่เป็นความจริง ซื่อสัตย์ รวมถึงการสื่อสารด้วยภาษากายที่ไม่ได้เป็นคำพูดด้วยสีหน้ายิ้มแย้ม ท่าที่เป็นมิตร มีความจริงใจเผยให้เห็นจากแววตาและสีหน้า การใช้ปิยวาจาในการเจรจาต่อรอง จะก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน ใจที่ร้อนรุ่มก็จะเย็นลงโดยง่ายตายส่วนภาษากายที่แสดงออกถึงท่าทีที่ไม่ก้าวร้าวไม่รุนแรง จะสามารถส่งสัญญาณไปถึงผู้รับได้ว่าฝ่ายตรงข้ามมาด้วยความประสงค์มิได้ประสงค์ร้าย ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นถึงสันติภาพ เพียงแค่การพูดจาแบบมีสัมมาวาจา คือการพูดไพเราะ เหมาะกาล ประสานสามัคคี และมีประโยชน์ เช่นนี้ผู้ใช้หลักปิยวาจาก็จะมีแต่คนรัก คนนิยมชมชอบ

3) อัตถจริยา หมายถึง การบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและต่อผู้อื่น เมื่อการแสดงออกผ่านการสื่อสารดีแล้วคือการใช้ปิยวาจา กิริยาหรือการกระทำก็ย่อมต้องดี สอดคล้องตามไปด้วย นั่นคือการทำประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่นให้มาก เมื่อการทำประโยชน์ของตนเองเป็นเรื่องที่ที่แล้ว ก็ย่อมไม่ส่งผลเสียหรือผลร้ายต่อผู้อื่นด้วยเช่นกัน ในทางกลับกัน การเบียดเบียนผู้อื่นเพื่อประโยชน์ของตนเองนั้นจะเป็นเหตุแห่งเพศภัยต่างๆ นานา การไม่รู้จักพอในสิ่งที่มี การต้องการมากจนถึงขั้นสร้างความเดือดร้อนและเบียดเบียนผู้อื่น จะก่อให้เกิดผลร้ายติดตามมา ในที่สุด ไม่ช้าก็เร็ว ซึ่งผิดกับการบำเพ็ญประโยชน์ เมื่อเริ่มทำแก่ตนเอง เป็นการปฏิบัติดีต่อตนเองแล้วนั้น ก็จะมีการขยายผลดีออกไปรอบด้านสู่ครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศชาติ

และประชาคมโลก ทั้งนี้ทั้งนั้น สันติสุขจะเกิดขึ้นไม่ได้ หากปราศจากอรรถจริยา

4) สมานัตตตา หมายถึง การวางตนเสมอต้นเสมอปลาย เมื่อความตึงามบังเกิดแล้ว ก็มีการต่อยอดความดีนั้นให้ดี หนักแน่นมั่นคงยิ่งขึ้นๆ พร้อมด้วยการเคารพ ให้เกียรติ ไว้เนื้อเชื่อใจคนรอบข้าง ในทางกลับกัน หากบุคคลไม่มีความเสมอต้นเสมอปลาย ไม่รู้จักเคารพ ให้เกียรติผู้อื่นที่มีความปรารถนาดี ให้ ก็จะทำให้ตนเองและสิ่งต่างๆ ที่เข้าไปมีปฏิสัมพันธ์ด้วยขาดความยั่งยืน ไม่มีจุดยืน ควรจะต้องรู้จักวางตัวให้เหมาะสมแก่กาล สถานที่ สิ่งแวดล้อมต่างๆ จึงจะเป็นผู้ที่ได้ชื่อว่าวางตนได้เสมอต้นเสมอปลายอย่างแท้จริง

วิเคราะห์แนวทางการสร้างสันติภาพของ “เนลสัน แมนเดลา”

เนลสัน แมนเดลา เป็นผู้ที่รักอิสรภาพ เสรีภาพ ความยุติธรรม และศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกันโดยไม่คำนึงถึงสีผิว เชื้อชาติ ฐานะและชนชั้น ด้วยบุคลิกภาพแห่งความนิยมคุณงามความดี และรู้จักให้อภัย เป็นต้นแบบแห่งการต่อสู้เพื่อความเท่าเทียมกัน และเสรีภาพของมนุษย์ อย่างไม่เห็นแก่ชีวิต และความเหนียวแน่นของตนเอง แม้ว่าในบางช่วงชีวิตจะเคยเป็นผู้ที่มีความอาฆาตมาดร้ายต่อผู้ที่ใช้อำนาจบริหารประเทศไปในทางที่ผิดก็ตาม แต่ในท้ายที่สุดแล้ว วิกฤติที่เขาเผชิญในคุกนานถึง 27 ปี กลับพลิกผันบุคลิกภาพและจิตวิญญาณไปในทางกุศลธรรมพร้อมศรัทธาอันแรงกล้าที่จะทำคุณประโยชน์ให้แก่ประชาชนในชาติในทางที่เป็นประชาธิปไตย โดยสามารถเปลี่ยนศัตรูให้เป็นมิตร และสร้างสันติภาพให้เกิดในประเทศได้สำเร็จสมความปรารถนาอันมุ่งมั่นตลอดชีวิตอันยาวนานของเขา

วิเคราะห์แนวทางการสร้างสันติภาพของเนลสัน แมนเดลาตามหลักพุทธสันติวิธี

ในมุมมองของพุทธศาสนา ผู้วิจัยวิเคราะห์ เนลสัน แมนเดลา ได้ว่าเป็นผู้มีแนวทางการสร้างสันติภาพตามหลักพุทธสันติวิธี ด้วยการวิเคราะห์เปรียบเทียบความสอดคล้องกับหลักธรรม 4 ข้อ ใน สังคหวัตถุ 4 ดังต่อไปนี้

1) ทาน : เนลสัน แมนเดลา มีพื้นฐานดีจากวัยเด็กที่ได้รับการปลูกฝังให้เป็นผู้มีระเบียบวินัย รู้จักการมีความรับผิดชอบ ตอบแทนคุณผู้มีพระคุณ ด้วยการทำหน้าที่การทำงานตอบแทน มีความเสียสละ รู้จักให้อภัย แม้จะมีความรู้สึกโกรธแค้นในบางครั้ง ก็ได้คิดหรือกระทำการแก้แค้นอันเป็นการลดเกียรติและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ทั้งของตนเองและของผู้อื่น ให้เกียรติ ให้ความเคารพ เห็นได้จากเมื่อครั้งที่เขาเป็นทนายความที่คอยช่วยเหลือด้านการให้คำปรึกษาทางกฎหมายแก่คนยากจนที่มีคดีกับฝ่ายบ้านเมืองโดยไม่คิดค่าบริการ และดูได้จากการที่แม้ว่าเขาได้รับเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตยให้ดำรงตำแหน่งเป็นประธานาธิบดี

ของประเทศแอฟริกาได้แล้ว เขาก็ยังคงอุทิศตนเพื่องานด้านสาธารณสุขและสังคมสงเคราะห์ให้กับองค์กรต่างๆ มากมาย รวมทั้งการตั้งมูลนิธิของเขาเองเพื่อรณรงค์การต่อต้านวัณโรค และโรคเอดส์ ทั้งยังบริจาคเงินเดือนส่วนหนึ่งให้ความช่วยเหลือเด็กข้างถนน และเด็กยากจนอีกด้วย

2) ปิยวาจา : เนลสัน แมนเดลา รู้จักวิธีพูด เกรงใจต่อรองให้ได้มาซึ่งความไม่สูญเสีย คือสามารถตกลงกับประธานาธิบดีก่อนหน้านี้เขา ให้มีการเลือกตั้งและทำให้เขาได้รับเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดีคนต่อมาของแอฟริกาใต้

3) อุตถจริยา : เนลสัน แมนเดลา เป็นผู้บำเพ็ญประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่น โดยไม่เห็นแก่อันตรายที่จะเกิดขึ้นแก่ตัวเอง แม้จะต้องเสี่ยงชีวิตในการเป็นผู้นำกองโจรเพื่อให้ได้มาซึ่งเสรีภาพของประชาชนโดยรวมก็ตาม

4) สมานัตตตา : เนลสัน แมนเดลา ยังคงปฏิบัติตนเสมอต้นเสมอปลายทั้งก่อนและหลังการเป็นประธานาธิบดี เขาเป็นผู้อ่อนน้อมถ่อมตน แม้เมื่อเป็นประธานาธิบดีแล้วก็ได้เปลี่ยนแปลงการวางตนต่อผู้อื่นแต่อย่างใด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์

แนวทางการสร้างสันติภาพของ เนลสัน แมนเดลา จากมุมมองของพระพุทธศาสนา คือการนำสังคหัตถ์ 4 มาใช้การสร้างสันติภาพและสันติวิธี เป็นรูปธรรมที่มีความชัดเจนในตัว เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับปัจจุบัน และนำไปปฏิบัติเพื่อการเปลี่ยนแปลง และเพื่อการปฏิรูปอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการทำการศึกษาค้นคว้าต่อไป

1) ศึกษาวิจัยเพื่อสังเคราะห์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้เหมาะสม และเพื่อให้ได้แนวทางการส่งเสริมการสร้างสันติภาพตามหลักพุทธสันติวิธีที่เหมาะสมอื่นๆ

2) ศึกษาวิจัยการสร้างสันติภาพของนักสร้างสันติภาพสำคัญของโลกที่นอกเหนือจาก เนลสัน แมนเดลา โดยใช้หลัก สังคหัตถ์ 4 วิเคราะห์ให้เห็นความสอดคล้องหรือแตกต่างในแต่ละแง่มุม เพื่อประโยชน์ในการพัฒนารูปแบบการปฏิรูปประเทศชาติต่อไปอย่างยั่งยืน

3) ศึกษาวิจัยการประยุกต์หลักพุทธธรรมอื่นๆ กับการพัฒนารูปแบบการปฏิรูปประเทศชาติสู่การสร้างสันติภาพ และสันติวิธีอย่างยั่งยืน

บรรณานุกรม

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพมหานคร : เอส. อาร์. พรินติ้ง แมส โปรดักส์.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วรศรา ภาณุวัฒน์ไช. (2557). **คิดแบบเนลสัน แมนเดลา**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แสงดาว.

P.KLA. **Don't Cry Africa. การแบ่งแยกที่ไม่สิ้นสุด**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.unigang.com/Article/2825>. [6 กรกฎาคม 2558].

Nelson Mandela -Biographical. http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/peace/laureates/1993/mandela-bio.html. [6 กรกฎาคม 2558].